

SVENSKA
ESPERANTO-
TIDNINGEN

INFORMATIONSNUMMER
PÅ SVENSKA

La Espero

1995:3-4

**”ESPERANTO-
RÖRELSEN
KAN VARA
STOLT ÖVER
SINA GODA
RESULTAT.”**

Daniel Tarschys

LA ESPERO

Organ för Svenska Esperantoförbundet

ISSN 0014-0694
Julio 1995 • 83-a jarkolekto
Fondita en 1913

Tillf. redaktion/provizora redakcia grupo:

Agneta Emanuelsson
Kaisa Hansen (red. sekreterare)
Franko Luin (teknisk redaktör)
Bengt Nordlöf

Frågor om prenumeration o. dyl.:

Esperanto-Centro, Vikingagatan 24,
113 42 Stockholm, tel. 08-34 08 00

Ansvarig utgivare: Leif Nordenstorm

Utformning: Omnibus Typografi, Tyresö

Tryck: Rönnquist & Co, Sollentuna 1995

Prenumeration 1995: 150 kr.

Gåvoprenumeration till utlandet: 80 kr.
Prenumerationsavgift för *La Espero* ingår i medlems-
avgiften. Postgiro 20 12-3, Esperantoförbundet.

ESPERANTOFÖRBUNDET

Adress: Esperanto-Centro,
Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm,
tel. 08-34 08 00, fax 08-34 08 10

Öppettider: Esperanto-Centro har flexibla öppettider
dagtid. Ring i förväg!

Postgiro: 20 12-3, Esperantoförbundet

Medlemsavgift 1995:

Direktansluten medlem 150 kr.
Familjemedlem (utan tidning) 60 kr. Ungdomsmedlem
(max 20 år) 60 kr. Medlemmar under 30 år är samtidigt
medlemmar i Sveriges Esperantisters Ungdomsför-
bund och får dess tidning *Kvintinto*.

ESPERANTOFÖRLAGET

Adress: Vikingagatan 24, 113 42
Stockholm

Telefon: 08 - 34 08 00

Postgiro: 578-5

Telefontid: Samma som Esperanto-
Centro Stockholm.
Skriftliga beställningar expedieras
under hela året.

Styrelsens ordförande: Tomas
Jansson, Seminariegatan 3 A,
752 28 Uppsala

**OBS! Esperantoförlagets
Malmöadress är
inte längre aktuell.**

La Espero estas presata sur recikligita papero.

VÄRLDEN RUNT

2-a Esperanto Eŭrop-Unia Kongreso

Under pingsthelgen (2 till 6 juni) ar-
rangerades i Paris den andra EEU-
kongressen. Den bjöd på intressanta
föredrag, möten, varierat kulturpro-
gram och möjlighet att bara träffas
över gränserna utan några språkpro-
blem.

Omkring 450 esperantister från ett
tjugotal länder, främst Frankrike, Ita-
lien, Tyskland och England, samlades
för att under temat "Gemensam språk-
politik för ett mångkulturellt Europa"
diskutera och enas om en resolution
att lägga fram för EU.

Resolutionen syftar till att upp-
märksamma EU på dess språkproblem,
men också påvisa att det finns möjlig-
heter att lösa detta språkproblem ge-
nom att införa ett neutralt planspråk
som arbetsspråk. Därmed skulle man
underlätta kommunikationerna och
sänka sina kostnader. Esperantorörel-
sen delar givetvis med sig av sina erfa-
renheter inom detta område.

Nästa kongress blir i Stuttgart 1997.

Anita Bergh

"Den 4-e Afrika- kongressen vid Afrikas moder"

Så började brevet, som jag fick för
en tid sedan från Costantine Ma-
shauri, ordförande i LKK. På
uppdrag av Tanzanias esperan-
tister kallar han oss svenska espe-
rantister att delta i den 4-e Afrika-
kongressen. Den organiseras den
här gången av Tanzania Esperan-
to Asocio, som vi ju har särskilda
vänskapsband med.

Kongressen hålls i norra Tanzania,
i staden Moshi mellan den 28 decem-
ber och 2 januari 1996. Förutom kon-
gressen arrangeras även en heldagsut-
flykt till Arushas nationalpark, en tre-
dagarssafari, besök hemma hos espe-
rantister och klättring upp till toppen
av Kilimanjaro för att sätta den gröna
flaggan i snön! Högt över hela Afrika!
Så ser det lockande och varierande
programmet ut!

För vidare information kontakta
LKK eller Horst Gruner.

Anita Bergh

Adresser:

S-ro Horst Gruner
Germana Ambasado
TZ-Dar-es-Salaam
Tanzania

S-ro Costantine S Mashauri
Tanzania Esperanto-Asocio
TZ-Dar-es-Salaam
Tanzania

Pli bona estas paco feliĉa ol havo plej riĉa.

[ETT ORDSPRÅK PÅ ESPERANTO SATT MED TYPSSNITTET PAX. TECKNAT AV FRANKO LUIN 1995]

OMNIBUS TYPOGRAFI: Formgivning, fotosättning och rippning.
Produktion av allehanda trycksaker på svenska, esperanto
och andra språk.

OMNIBUS · Box 135 · 135 23 TYRESÖ · TEL. 08-742 83 36 · FAX 08-712 39 93

"Esperantorörelsen kan vara stolt över sina goda resultat"

Den nya general-sekreteraren i Europarådet lärde sig esperanto som barn. Vad har han att säga om språkproblemen i Europa? Hur hanteras dessa problem i hans organisation?

Tidningen Esperantos redaktör István Ertl hade tillfälle att träffa svensken Daniel Tarschys och ställa några frågor – på franska – i rådets säte i Strassburg.

Nyss hörde jag dig tala svenska.

Ja, med en svensk sekreterare. Hur många språk kan du egentligen förstå och tala?

Mitt modersmål är svenska. Svenskar förstår med lätthet norska och danska. Engelska är det främmande språk jag talar bäst, men i Strassburg måste jag även använda franska en hel del, det är ju Europarådets andra officiella språk. Dessutom kan jag tyska och ryska.

Vad är ditt förhållande till esperanto? Du lärde dig ju språket som barn.

Redan tidigt var jag intresserad av

språk, även av något exotiska språk, om man så får säga. Esperanto lärde jag mig efter engelska, när jag var 12–13 år gammal, och under en tid brevväxlade jag på esperanto med ungdomar i flera länder. 1956 deltog jag i Världskongressen i Köpenhamn, och förstod med lätthet det talade språket.

1987 talade du esperanto inför de svenska esperantisterna på jubileumskongressen.

Den dåvarande talmannen i riksdagen, Ingemund Bengtson, som själv är esperantist skulle hålla tal för esperantisterna i riksdagshuset. Men han blev

sjuk, och jag var den enda ersättare man kunde hitta. Jag fick manuset och läste utan problem upp det. Efter 30 år kunde jag fortfarande förstå språket bra. Jag tror inte att jag skulle kunna använda esperanto aktivt, men jag skulle kunna läsa det.

Ett mycket lätt språk

Har esperanto gett dig något speciellt?

Ja, absolut. Det är ett mycket lätt språk. Tiden när jag studerade esperanto gav mig ett slags språkpraktik, en förmåga till anpassning, ett slags grammatiskt tillit, och allt detta har hjälpt mig mycket när jag studerat andra språk.

Skulle du alltså råda människor att lära sig esperanto på grund av dess förmåga att underlätta inläring?

Javisst. Att kunna ett språk underlättar definitivt inlärandet av ett annat. Det första främmande språket ger också ett nytt perspektiv, en bättre förståelse för det egna språket.

Vad skulle du säga om du skulle hålla ett liknande tal vid språkets 200-årsjubileum? Jag tror inte på evigt liv!

Vid 150-årsjubileet då. Om du skulle bli sjuk så kan ju någon läsa upp ditt tal!

Jag måste erkänna att då språket under sina första hundra år inte har blivit erkänt eller kommit i allmänt bruk, så förefaller det mig inte realistiskt att hoppas att det skulle kunna ersätta alla språk i internationella kontakter. Men esperanto har ändå en viktig roll som internationellt kommunikationsmedel, som medel för förståelse, inte minst för att det är så lätt att lära och använda. Esperantorörelsen kan vara stolt över sina goda resultat.

Jag måste förtydliga att de flesta esperantister inte längre har som mål att esperanto ska bli allas andra språk; de för fram det som ett fördelaktigt kommunikationsmedel som bland annat undanröjer språklig diskriminering och underlättar språkinläring i allmänhet.

Jag tvivlar inte på att det är ett nyttigt kommunikationsmedel för dem som lär sig det.

Du, som ju kan flera språk som pass bra, känner dig förmodligen mindre besvärad när du använder dem.

Nej, eftersom jag har ett litet språk som modersmål, så känner jag själv visst av såna besvär. Jag är mycket

"Vi riskerar att det växer fram ett nytt klassamhälle i Europa, ett samhälle med första klassens och andra klassens medborgare, uppdelade efter språkkunskaper. Den språkliga mångfalden är å ena sidan en rikedom, men den skapar å andra sidan problem."

känslig för de språkproblem som uppstår i det europeiska samarbetet. Det finns en skillnad som inte får underskattas mellan de människor som kan använda sitt modersmål i internationell kommunikation, och dem som måste lära sig främmande språk för samma ändamål. Vi riskerar att det växer fram ett nytt klassamhälle i Europa, ett samhälle med första klassens och andra klassens medborgare, uppdelade efter språkkunskaper. Den språkliga mångfalden är å ena sidan en rikedom, men den skapar å andra sidan problem. Du känner säkert till EU:s budget för språktjänster. Europarådet lägger ut mindre...

...eftersom ni arbetar med endast två officiella språk: engelska och franska.

Dessutom är tyska och italienska arbetspråk i EU-parlamentet. Även många konferenser anordnande av Europarådet använder fler språk än de två officiella.

Fler språk i framtiden?

Höjs det inte röster för att fler språk ska användas på fler områden?

Naturligtvis! Den tyska representanten påminner ofta om tyskans stora vikt. Snart kan Ryssland komma att bli medlem. Då måste vi sannolikt anta ryskan, åtminstone som arbetspråk...

...vilket kommer att öka på kostnaderna...

Absolut! Och arbetet kommer att försvåras. Vår personal har vant sig vid att använda två språk, engelska och franska.

Man brukar säga att detta är demokratiens pris. Men vi esperantister anser att vi har ett alternativt medel. Vad skulle enligt dig kunna hjälpa mot den babyloniska språkförbistringen? Den är ju en rikedom – som du sade – men också ett fruktsvärt hinder i det vardagliga arbetet.

Naturligtvis gör vi mycket för att underlätta språkinläringen. Vi har ett forskningscentrum i Graz (Österrike) där man sysslar med språkundervisning och språkmetodik. Vi har utarbetat en handlingsplan för att förbättra språkkunskaperna i länder där det finns spänningar mellan olika folkslag: I de baltiska länderna finns en rysk befolkning som varit van att tala sitt eget språk – ett imperiums språk – men som nu finner att de bor i ett land med ett annat nationalspråk, som de måste lära sig. Tretton länder, tror jag, har skrivit under ett avtal om regionala språk och minoritetspråk, men hittills har bara Norge och Finland ratificerat det. För att avtalet ska kunna träda i kraft måste minst fem länder ratificera det; vi väntar alltså på att fler länder ska uppmärksamma detta avtal.

Som du ser bryr vi oss mycket om språkfrågor.

Tror du inte att det finns en risk att engelskan tar över i världen?

Det finns en rädsla för detta i flera länder. Ta bara den nya franska språklagen som syftar till att skydda det

franska språket. Men vissa språk, till exempel isländska, lånar inte alls från engelska. Nyligen när jag passerade en gräns såg jag ett isländskt pass med det föga internationella ordet *vegabréf*, "vägbrev".

Även på ungerska heter det "vägbrev", utlevél. Men för att formulera frågan mer exakt: Finns det inte en risk att all utbildningspolitik som syftar till att förbättra språkundervisningen till slut gynnar enbart engelskan? Folk väljer ju helt logiskt det språk som ger de största möjligheterna.

Nej, det tror jag inte. Det är bra att man mer och mer lär sig engelska som första främmande språk. Men på den europeiska arbetsmarknaden är franska, tyska och spanska lika nödvändiga, och i Östeuropa dessutom ryska. De språken lär man sig som andra- och tredjespråk. Jag tror inte att engelskan kommer att ta över helt.

Hur kommenterar du ekonomiprästgaren Reinhard Seltens uttalande: "Att engelska är internationellt är bättre än inget internationellt språk alls"?

Det är väl känt att engelska har en förmedlande roll inom flera vetenskapsgrenar. Definitivt inom nationalekonomi! Men detta gäller inte för alla vetenskaper. Vi måste understryka att var och en ska kunna få uttrycka sig på sitt modersmål.

UEA har ett konsultativt samarbete med Europarådet. Jag tror att ni skulle kunna dra nytta av esperantisternas erfarenheter, framför allt när det gäller grundutbildning.

Vår kulturavdelning är öppen för samarbete med er.

90-talets främsta uppgift

Vad skulle du främst vilja se förverkligas under det femåriga mandat som du just inlett?

Europarådet, som en institution för mänskliga rättigheter, för parlamentarisk och pluralistisk demokrati, och för rättsstaten, har nu en historisk möjlighet att främja dessa värden i Öst- och Centraleuropa. 90-talets främsta uppgift är att sprida dessa värden på ett effektivt sätt inom nya områden.

Men hur är det med riskerna att ta in medlemsstater som inte kan eller inte vill respektera alla mänskliga rättigheter?

Man måste jämföra riskerna att ta med dem, med riskerna att lämna dem utanför. Jag anser att det är värdefullare att integrera dessa länder i de europeiska sammanhangen för att de ska få fler kontakter med de andra demokratiska staterna i Europa. Det är ett sätt att stärka och befästa det som de redan har uppnått.

Efter intervjun överlämnade István Ertl några nummer av tidskriften *Esperanto*, boken *Le défi des langues* av Claude Piron, och *UEA:s årsbok* för 1994. Tarschys påpekade att han fortfarande har årsboken för 1956 på sin bokhylla.

(Översättning: Bertil Wennergren)

Svarsuppgift 1

Ett bord och en soffa står på golvet. Bordet är gult och soffan är brun. På soffan sitter en pojke och en svart hund ligger under bordet. På bordet står en kopp och en vas. I koppen finns starkt gott kaffe, och i vasen står en röd ros. Det (översätts inte!) ligger också en vit katt vid pojken i soffan.

Den röda rosen är vacker, den gula är ful. Den svarta hunden är ung, den vita är gammal. Det tjocka trädet är grönt, det smala är gult. Den lilla pojken är sjuk. Kaffet i koppen är svagt.

Skriv svarsuppgiften på esperanto och sänd den till

Esperantoförbundet
Vikingagatan 24
113 42 Stockholm

Sänd med två frimärken för brevporto, så sänder vi uppgiften tillbaka rättad och bifogar brev 2.

Glöm inte ange namn och adress. Skriv tydligt!

Medan du väntar, kan du lära in orden i denna lektion. Lycka till!

Din första esperantolektion

I det kuvert som Esperantoförbundet skickar till alla, som begär information om det internationella språket, ligger också första brevet (av sex) av en enkel brevkurs. Hela kursen är gratis (så när som på portokostnader) och är för många deras första steg till en närmare bekantskap med det enklaste av alla språk (kolla Guinness Rekordbok om du tror att vi överdriver).

Vi ger dig i detta svenskspråkiga nummer av La Espero hela innehållet av Brevkurs 1, som en komplement till hela grammatiken som du hittar på midsidorna.

Välkommen med din svarsuppgift från sidan 4!

1 Uttalsregler

Tonvikten ligger alltid på näst sista stavelsen:

<i>patro</i> (fader)	<i>patrino</i> (moder)
<i>gepatroj</i> (föräldrar)	<i>familio</i> (familj)
<i>ilia</i> (deras)	<i>antaŭ</i> (framför)

Märk uttalet av följande bokstäver:

a = a som i kall, ex *kara* (kära)
 c = ts. Ex *cent* (100) uttalas "tsent"
 g = g som i glad, ex *gitaro* (gitarr)
 k = k som i kall, ex *kiso* (kyss)
 o = å som i åtta, ex *sofo* (soffa)
 u = o som i hon, ex *hundo* (hund)
 z = tonande s

Några bokstäver har ett övertecken: $\hat{\ }$ eller $\acute{\ }$.

\hat{c} = ch i engelska church, ex *ĉiam* (alltid)
 \hat{g} = g i engelska George, ex *ĝas* (bor)
 \hat{h} = ch i tyska ach. Bokstaven förekommer sällan.
 \hat{j} = j i franska jour, ex *ĵurnalo* (tidning)
 \hat{s} = sch i plysch, ex *ŝi* (hon)
 \hat{u} = u i Laura. Ljudet bildar diftong med föregående vokal, t ex *ankaŭ* (också).

Varje bokstav uttalas för sig, alltså inget ng-ljud i t ex *longa* (lång) eller *blanka* (vit).

2 Ordstammarna

har mestadels latinskt ursprung och används redan till stor del internationellt.

Genom att lägga bestämda ändelser till en ordstam erhålls de olika ordklasserna. Ex: av ordstammen *skrib-* (skriv-) erhålls med ändelserna

-o	substantivet	<i>skribo</i>	= skrift
-a	adjektivet	<i>skriba</i>	= skriftlig
-i	verbet	<i>skribi</i>	= skriva
-e	adverbet	<i>skribe</i>	= skriftligen

Om sova heter		<i>dormi</i>
vad heter då	sömn
	sömnig
	sömnigt?

Gråta, skratta, arbeta, äta heter respektive *plori*, *ridi*, *labori*, *manĝi*.

Vad heter då gråt, skratt, arbete, mat?
Du hittar svaren under "Facit" på sidan 13.

3 Obestämd form

Obestämd artikel (en, ett) finns inte i esperanto. Ex:

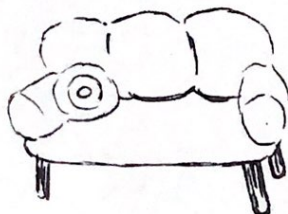
En hund är ett djur	<i>Hundo estas besto</i>
En ros är en blomma	<i>Rozo estas floro</i>
En soffa är en möbel	<i>Sofa estas meblo</i>

4 Bestämd form

Bestämd artikel är i esperanto *la*.
I svenska tillsätts en ändelse för att uttrycka bestämd form. Ex:

Hunden är svart	<i>La hundo estas nigra</i>
Rosen är röd	<i>La rozo estas ruĝa</i>
Soffan är blå	<i>La sofo estas blua</i>
Trädet är grönt	<i>La arbo estas verda</i>
Äpplet är gult	<i>La pomo estas flava</i>
Kaffet är brunt	<i>La kafo estas bruna</i>
Katten är vit	<i>La kato estas blanka</i>

När ett adjektiv föregår substantivet i bestämd form sätter vi i svenskan orden **den**, **det**, **de** framför som bestämd artikel:

Det svarta kaffet är starkt
La nigra kafo estas forta
Den röda rosen står i vasen
La ruĝa rozo staras en la vazo
Den lilla pojken sitter vid bordet
La malgranda knabo sidas ĉe la tablo

Det opersonliga pronominet **det** finns inte i esperanto.

Ex:
Estas kafo en la taso **Det** finns kaffe i koppen
Staras rozo en la vazo **Det** står en ros i vasen
Sidas knabo ĉe la tablo **Det** sitter en pojke vid bordet

Esperanto har funnits i hundra år och använts av miljoner människor. I vår tid med alltmer ökat internationellt intresse hos allt fler människor har vi märkt, att också intresset för esperanto har ökat. Man har erfarit, att det inte räcker med de språkkunskaper man får i skolans undervisning.

Med denna kurs om sex brev har du möjlighet att skaffa dig en bild av hur språket fungerar. Du kommer att få tillräckliga kunskaper för att författa ett enkelt brev och förmedla ett budskap till andra delar av världen.

Den avgift du betalar för kursen utgör två brevporton, som du ska bifoga varje insänd svarsuppgift.

En grön femuddig stjärna är esperantisternas symbol.

Så fungerar esperanto!

På fyra sidor ger vi dig en heltäckande överblick över esperantos struktur.

Esperanto

är avsett att bli alla människors andra språk för att underlätta kontakter över språkgränserna.

Esperanto är helt regelbundet och därför mycket lättare att lära än andra språk. Grammatiken har inga undantag, stavningen är regelbunden och ordförrådet, som på bygger oftast välkända internationella ordstammar, är mycket lättlärt tack vare ett speciellt ordbildningssystem.

Esperanto är ett neutralt språk. Inget folk har esperanto som modersmål och därigenom gynnas ingen särskild folkgrupp på de andras bekostnad.

Avsikten är inte att esperanto ska tränga undan de vanliga språken, utan komplettera dem genom att användas i internationella sammanhang.

Grunden till esperanto skapades av L.L. Zamenhof, som gav ut den första läroboken år 1887. Sedan dess har esperanto utvecklats till ett rikt och levande språk med mångsidig användning i tal och skrift, i tidningar, böcker, radio, sång osv.

Det finns nu esperantotalande i så gott som alla länder på jorden, och man kan snabbt få nytta av kunskaper i esperanto.

Nedan följer en fullständig sammanfattning av esperantos grammatik med regler för ordbildning.

1 Uttalet

Esperanto skrivs och uttalas alltid helt regelbundet. Varje bokstav uttalas alltid på ett och samma sätt.

Alfabetet

A B C Ĉ D E F G Ĝ H Ī J K L M N O P R S Ĝ T U Ŭ V Z

Vokaler

- A som i **Alma**
- E som i **Melker**
- I som i **Sigrid**
- O som i **Rolf** (= svenskt Å)
- U som i **Louise** (= svenskt Ö)

Konsonanter

- C - som ts i **sits**
- Ĉ - tje-ljud med t-förslag, som i **utkörd**, **match**, engelska **church**
- G - alltid hårt som i **god**
- Ĝ - kraftigt dj som i engelska **gentleman**
- H - bakre sje-ljud, som tyskt ach-ljud.
(Denna bokstav är mindre vanlig.)
- J - mjukt j-ljud, som i engelska **yes**
- Ĵ - tonande sje-ljud, som i franska **jour**, engelska **pleasure**
- S - främre sje-ljud (bildat med tungspetsen),
som i **Schweiz**, engelska **she**
- Ŭ - kort o-diftong som i **Maurits**
- Z - tonande s-ljud, som i engelska **zone**, franska **onze**, tyska **sie**

Övriga konsonanter uttalas som i svenskan.

Betoning

Betoningen ligger alltid på näst sista vokalen i ordet: **vojo**, **kantado**, **antaŭ**, **apud**, **historio**, **domoj**, **ilia**

2 Ordklasser

Substantiv (tingord) får ändelsen **-o**

- domo* - hus
- knabo* - pojke
- muziko* - musik
- skribo* - skrift

Adjektiv (egenskaper) får ändelsen **-a**

- granda* - stor
- juna* - ung
- ruĝa* - röd
- skriba* - skriftlig

Verb (handlingar) får i grundform ändelsen **-i**

- vidi* - att se
- kuri* - att springa
- esti* - att vara
- skribi* - att skriva

Adverb (ord som anger sätt, plats, tid m.m.) bildas med ändelsen **-e**

- rapide* - snabbt (av *rapida* - snabb)
- buŝe* - muntligen (av *buŝo* - mun)
- hejme* - hemma (av *hejmo* - ett hem)
- skribe* - skriftligen (av *skribi* - att skriva)

3 Bestämda artikeln

La är den bestämda artikeln. Den böjs aldrig.

- la hundo* - hunden
- la domo* - huset
- la knabo* - pojken
- la tablo* - bordet

Obestämd artikel finns inte.

- hundo* - hund, en hund
- domo* - hus, ett hus

4 Plural

Ändelsen **-j** anger plural (flertal) och läggs till både substantiv och adjektiv.

- bela hundo* - en vacker hund
- belaj hundoj* - vackra hundar
- La knaboj estas junaj* - pojkarna är unga

5 Objekt

Ändelsen **-n** anger direkt objekt. Den placeras sist i det ord som är föremålet för en handling.

- La knabo vidas la hundon* - pojken ser hunden
- La hundo vidas la knabon* - hunden ser pojken

-n sätts också efter adjektiv.

- La knabo havas belan hundon* - pojken har en vacker hund

-n placeras efter pluraländelsen **-j**.

- La hundo ĉasas la junajn knabojn* - hunden jagar de unga pojkarna

6 Komparation

- pli* - mer, *plej* - mest
- bela* - vacker
- pli bela* - vackrare
- plej bela* - vackrast

- fama* - berömd
- pli fama* - mer berömd
- plej fama* - mest berömd

Också adverb kompareras med *pli* och *plej*

rapide – snabbt
pli rapide – snabbare
plej rapide – snabbast

Jämförelseordet "än" heter *ol*

La tablo estas pli granda ol la seĝo – bordet är större än stolen.

7 Genitiv

Genitiv (ägande) uttrycks med *de*.

La hundo de la knabo – pojken hund
La pordejoj de la domo – husets dörrar

8 Pronomen

Personliga

mi – jag
vi – du, ni
li – han
ŝi – hon
ĝi – den, det
ni – vi
ili – de
oni – man
ŝi – sig

Possesiva

mia – min, mitt
via – din, ditt, er, ert
lia – hans
ŝia – hennes
ĝia – dess
nia – vår, vårt
ilia – deras
onia – ens
sia – sin, sitt

(Man använder *vi* för både "du" och "ni". Ordet *ci* betyder "du", men det används normalt inte.)

När ett personligt pronomen står som objekt får det ändelsen *-n*.

Mi vidas lin – jag ser honom
Ili havas ĝin – de har den

De possessiva böjs som adjektiv och får både plural *-j* och objekts *-n*.

La knabo ĉesas mian hundon – pojken jagar min hund
Mia hundo ĉesas liajn katojn – min hund jagar hans katter

Orden *ŝi* och *oni* används som sina svenska motsvarigheter.

Ŝi estas en sia domo – hon är i sitt hus
Ili vidas siajn domojn – de ser sina hus
Oni pensas pri si mem – man tänker på sig själv

9 Verbformer

-i	infinitiv, grundform	<i>esti</i> – att vara <i>skribi</i> – att skriva
-as	presens, nutid	<i>estas</i> – är <i>skribas</i> – skriver
-is	preteritum, förfluten tid	<i>estis</i> – var, har varit, hade varit <i>skribis</i> – skrev, har skrivit, hade skrivit
-os	futurum, framtid	<i>estos</i> – kommer att vara, ska vara <i>skribos</i> – kommer att skriva, ska skriva
-us	konditionalis, villkorsform	<i>estus</i> – skulle vara, vore <i>skribus</i> – skulle skriva
-u	imperativ, uppmanningsform	<i>estu silenta!</i> – var tyst! <i>skribu!</i> – skriv!

10 Adverb

Adverb är ord som anger sätt, plats, tid eller mängd.

Några exempel:

baldaŭ – snart
morgaŭ – i morgon
nur – bara
for – bort
preskaŭ – nästan

Man kan också bilda adverb av andra ord genom att använda ändelsen *-e*. Grundordets betydelse avgör om det blir ett sätts-, plats-, tids- eller mängdadverb.

rapida – snabb
skribi – att skriva
hejmo – ett hem
nokto – natt
multaj – många

rapide – snabbt, på ett snabbt sätt
skribe – skriftligen (sättsadverb)
hejme – hemma (platsadverb)
nokte – på natten (tidsadverb)
multe – mycket (mängdadverb)

11 Prepositioner

Exempel:

sur – på
en – i
pri – om, angående

sur la tablo – på bordet
en la glaso – i glaset
li parolas pri sia hundo – han talar om sin hund

I esperanto används prepositionerna logiskt:

Ni loĝas en hotelo – vi bor på ("i") ett hotell

I vissa fall när ingen annan preposition passar kan man använda den obestämda prepositionen *je*.

Li kredas je Dio – han tror på Gud

Je är vanligast i tids- och måttsuttryck:

je la tria horo – klockan tre (eg. "vid den tredje timmen")
je du metroj longa – två meter lång
je unu jaro pli juna – ett år yngre

I sådana uttryck kan man ersätta *je* med ändelsen *-n*

du metrojn longa, unu jaron pli juna

12 Riktning-n

Efter prepositioner använder man grundformen utan *-n*

pri la knabo – om pojken
en la domo – i huset
ĉe mi – hos mig
al la urbo – till staden

Men efter prepositioner som anger en plats eller ett läge kan man använda *-n* för att uttrycka rörelse, förflyttning till denna plats, detta läge

sur la tablo – på bordet
en la domo – i huset

sur la tablon – opp på bordet
en la domon – in i huset

Likaså efter adverb som anger en plats *hejme* – hemma *hejmen* – hemåt

urbe – i staden
kie – var
tie – där

urben – till staden
kien – vart
tien – dit

13 Räkneord

Grundtal

nul – 0
unu – 1
du – 2
tri – 3

Högre tal bildas genom sammansättningar av grundtalen

dek unu – 11
dek du – 12
dudek – 20
dudek kvin – 25
ducent tridek sep – 237
mil sepcent okdek – 1780
naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

naŭ – 9
dek – 10
cent – 100
mil – 1000

14 Frågor

Alla frågor innehåller ett frågeord, t.ex. *kio* – vad, *kiel* – hur, *kiam* – när
Ja- och nej-frågor får frågeordet *ĉu*.

Li estas knabo – han är en pojke
Ĉu li estas knabo? – är han en pojke?
La knabo estas juna – pojken är ung
Ĉu la knabo estas juna? – är pojken ung?

I svenskan ändras ordföljden, medan man i esperanto i stället inleder med ett frågeord.

15 Negation

Ne – nej, inte

Mi ne estas juna – jag är inte ung
Ne, mi ne volas – nej, jag vill inte

Ne placeras alltid framför det ord som nekas, vanligen framför verbet, men även framför andra ord.

Mi manĝas ne pomon, sed piron – jag äter inte ett äpple, utan ett päron

16 Korrelativtabellen

Frågeorden och de svarsord som hör till dem utgör ett särskilt system som framgår av följande tabell:

	Frågande, relativa	Utpekande	Allmänna	Obestämda	Nekande
Person o. bestämd sak	KIU vem, vilken vilket, som	TIU den där, det där	ĈIU varje	IU någon	NENIU ingen
Ting	KIO vad, som	TIO det där	ĈIO allting	IO någonting	NENIO ingenting
Egenskap	KIA hurudan, som	TIA sådan	ĈIA varje slags	IA något slags	NENIA inget slags
Sätt	KIEL hur, såsom	TIEL så	ĈIEL på alla sätt	IEL på något sätt	NENIEL på intet sätt
Plats	KIE var, där	TIE där	ĈIE överallt	IE någonstans	NENIE ingenstans
Tid	KIAM när, när	TIAM då	ĈIAM alltid	IAM någon gång	NENIAM aldrig
Mängd	KIOM hur mycket som	TIOM så mycket	ĈIOM alltsamman	IOM något	NENIOM inte det minsta
Orsak	KIAL varför, som	TIAL därför	ĈIAL av alla skäl	IAL av någon orsak	NENIAL av ingen orsak
Ågare	KIES vems, vars	TIES dess	ĈIES vars och ens	IES någons	NENIES ingens

Orden på *-o*, *-u*, *-a* och *-e* kan få ändelsen *-n*. Orden på *-u* och *-a* kan få plural *-j*.

Ĉi för att markera närhet

Ordet *ĉi* anger närheten och används med *ti-* och *ĉi-*orden, antingen före eller efter dem

tie ĉi eller *ĉi tie* – här
tiu ĉi eller *ĉi tiu* – den här

Ordet *ajn* betyder "som helst":

kiam ajn – när som helst
kiu ajn – vem som helst

*Ki-*orden används också som relativa (tillbakasyftande) ord.

Tio. kion li diris, estas bona – Det som han sade är bra
La knabino. kiu staras tie – Flickan som står där
Ĉi estas granda kiel domo – Den är stor som ett hus

17 Particip

Particip är ord som framställer en handling som en egenskap, ett tillstånd: skrivande, slagen, stängd osv. Esperanto har många fler particip än svenskan, och därför måste man ofta översätta ett esperanto-particip med flera ord på svenska.

Aktiva particip

-ant- – pågående
-int- – avslutade
-ont- – förestående

Passiva particip

-at-
-it-
-ot-

(Jämför med *-as* nutid, *-is* förfluten tid och *-os* framtid)

De **aktiva** participen uttrycker egenskapen hos den som utför handlingen

skribanta – skrivande, som håller på att skriva
skribinta – som har skrivit
skribonta – som kommer att skriva

skribanta knabo – en skrivande pojke, en pojke som skriver
skribinta knabo – en pojke som har skrivit

Mi estis skribanta – jag "var skrivande" = jag höll på att skriva
Ĉi estos skribantaj – de kommer att hålla på att skriva
Ŝi estis skribonta – Hon skulle till att skriva

Med ändelsen *-o* får vi personen som utför handlingen:

skribanto – en person som skriver
skribonto – en person som ska skriva

Skribante li estis en la domo – när han skrev var han i huset

De passiva participen uttrycker egenskapen hos det som utsätts för handlingen

skribata – som håller på att skrivas
skribita – skriven, skrivet, som har skrivits
skribota – som kommer att skrivas

skribata letero – ett brev som skrivs
skribita letero – ett skrivet brev

La letero estas skribata de mi – brevet håller på att skrivas av mig
La letero estis skribata de ŝi – brevet skrevs/höll på att skrivas av henne

La letero estis skribita de li – brevet skrevs/var skrivet av honom

18 Ordbildning

En och samma ordstam kan i esperanto ge upphov till flera olika ord genom tillägg av olika förstavelser och ändelser. Det gör att man inte behöver lära sig lika många ord som i andra språk.

Först och främst använder man ordklassändelserna *-o*, *-a*, *-i* och *-e*:

skrib' *skribo* – skrift
skriba – skriftlig
skribi – att skriva
skribe – skriftligen

interes' *intereso* – intresse
interesa – intressant
interesi – att intressera
interese – intressant, på ett intressant sätt

När man gör ett sammansatt ord, kan man behålla det första ordets ordklassändelse eller utelämma den, beroende på vilket man tycker blir lättast att uttala.

skrib' + tabl' *skribotablo*/*skribotablo*

Med hjälp av olika prefix (förstavelser) och suffix (efterstavelser) kan man bilda ännu fler ord av en och samma ordstam.

Prefix

bo- släktskap genom giftermål, svär-
patro – far *bopatro* – svärfar
fratino – syster *bofratino* – svägerska

dis- isär, itu, åt olika håll
doni – ge *disdoni* – dela ut
rompi – bryta *disrompi* – bryta sönder

ek- inträdande eller kortvarig handling
vidi – se *ekvidi* – få syn på
bati – slå *ekbati* – slå till

eks- före detta, ex-
ministro – ministro *ekministro* – f.d. minister

fi- dålig, föraktlig, avskyvärd
domo – hus *fidomo* – näste, tillhåll
insekto – insekt *fiinsekto* – ohyra

ge- sammanfattar båda könen i ett begrepp
patro - far + *patrino* - mor *gepatroj* - föräldrar
frato - bror + *fratino* - syster = *gefratoj* - syskon

Observera att det sammanfattande begreppet alltid har plural -j

mal- bildar motsatsord
bona - bra, god *malbona* - dålig, ond
lumo - ljus *mallumo* - mörker

mis- miss-, fel-, van-
uzi - använda *misuzi* - missbruka
iri - gå *misiri* - gå fel, gå vilse

pra- ur-, forn-
tempo - tid *pratepo* - urtid
tipo - typ *pratipo* - urtyp

re- åter, tillbaka, ånyo
veni - komma *reveni* - återkomma
salti - hoppa *resalti* - studsa

Suffix

-aĉ- dålig kvalitet, uselhet
domo - hus *domaĉo* - ruckel
skribi - skriva *skribaĉi* - klottra

-ad- 1. handling 2. upprepad eller varaktig handling
kanto - (en) sång *kantado* - sång = sjungande
kanti - sjunga *kantadi* - hålla på att sjunga
krono - krona *kronado* - kröning

-aj- en sak med stamordets egenskap
alta - hög *altaĵo* - höjd, kulle
pentri - måla *pentraĵo* - målning, tavla

-an- anhängare, invånare, medlem
Islando - Island *islandano* - islänning
Kristo - Kristus *kristano* - en kristen
urbo - stad *urbano* - stadsbo

-ar- samling av likartade saker
arbo - träd *arbaro* - skog
vorto - ord *vortaro* - ordlista, ordbok

-ĉj- bildar manliga smeknamn (efter 2-5 bokstäver av namnet)
Petro - Peter *Peĉjo* - Pelle
patro - far *paĉjo* - pappa

-ebl- möjlighet, -bar, -lig
legi - läsa *legebla* - läslig
aŭdi - höra *aŭdebla* - hörbar

-ec- egenskap som abstrakt idé, -het
rapida - snabb *rapideco* - snabbhet
bona - god *boneco* - godhet

-eg- förstoring, förstärkning
varma - varm *varmega* - het
pordo - dörr *pordego* - port

-ej- plats, rum, lokal
kuiri - laga mat *kuirejo* - kök
bruto - boskapsdjur *brutejo* - ladugård

-em- benägenhet, bøjelse, läggning
dormi - sova *dormema* - sömnig
labori - arbeta *laboremo* - flit

-end- som måste göras
legi - läsa *legenda* - som måste läsas
pagi - betala *pagenda* - att betala, som måste betalas

-er- en av många smådelar av en helhet
sablo - sand *sablero* - sandkorn
fajro - eld *fajrero* - gnista

-estr- föreståndare, ledare, chef
ŝipo - fartyg *ŝipestro* - kapten
lernejo - skola *lemejestro* - rektor

-et- förminskning, försvagning
varma - varm *varmeta* - ljum
domo - hus *dometo* - stuga

-id- avkomling, unge
hundo - hund *hundido* - valp
reĝo - kung *reĝido* - kungason, prins

-ig- göra till, förmå att
akra - vass, skarp *akrigi* - vassa
sidi - sitta *sidigi* - sätta

-iĝ- bli
akra - vass, skarp *akriĝi* - bli vass
firi - avsluta *firiĝi* - ta slut, upphöra

-il- verktyg, redskap, hjälpmedel
tranĉi - skära *tranĉilo* - kniv
kovri - täcka *kovrilo* - täcke; lock

-in- kvinna, hona
viro - man *virino* - kvinna
ĉevalo - häst *ĉevalino* - sto

-ind- värd att...
vidi - se *vidinda* - sevärd
ridi - skratta *ridinda* - löjlig

-ing- hållare som något sticks in i
kandelo - (stearin)ljus *kandelingo* - ljusstake
 fingro - finger *fingringo* - fingerborg

-ism- doktrin, system, tänkesätt
kristano - en kristen *kristanismo* - kristendom

-ist- yrkesutövare, någon som ofta sysslar med...
labori - arbeta *laboristo* - arbetare
maro - hav *maristo* - sjöman
muziko - musik *muzikisto* - musiker

-nj- bildar kvinnliga smeknamn (efter 2-5 bokstäver av namnet)
Maria *Manjo* - Maja
patrino - mor *panjo* - mamma

-obl- -faldig, -dubbel
du - två *duobla* - dubbel
tri - tre *triobla* - tredubbel, trefaldig

-on- bildar bråktal
du - två *duona* - halv
tri - tre *triono* - en tredjedel
kvar - fyra *kvarone* - till en fjärdedel

-op- i sänder, åt gången
du - två *duope* - två och två
tri - tre *triope* - tre i sänder
kelkaj - några *kelkope* - några i taget

-uj- behållare, etui
mono - pengar *monujo* - portmonnä
sukero - socker *sukerujo* - sockerskål

-ul- person med stamordets egenskap
juna - ung *junulo* - yngling
sankta - helig *sanktulo* - helgon

-un- obestämd betydelse, anger bara ett visst samband med stamordet. -un- används i en del traditionella sammansättningar och ibland i ord som förstås av sammanhanget.
kolo - hals *kolumo* - krage
proksima - nära *proksimuma* - ungefärlig
komuna - gemensam *komunumo* - kommun, kollektiv

Prefixen och suffixen är samtidigt självständiga esperanto-ord, med egna betydelser, och kan själva kombineras med andra affix och ändelser:

estro - ledare
estraro - styrelse
estrarano - styrelseledamot

ebla - möjlig
eble - möjligen, kanske
ebleco - möjlighet

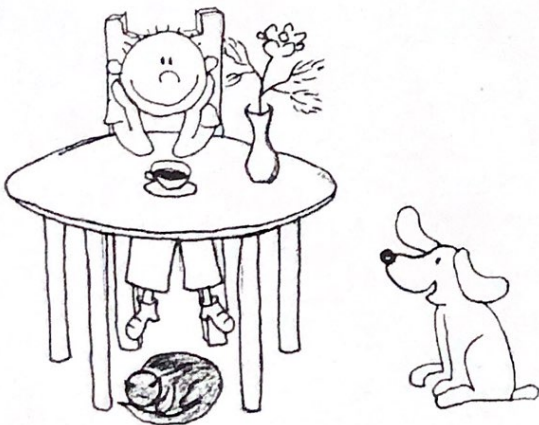
Estas suno sur la ĉielo
 Det är en sol på himlen
La suno estas flava kaj varma
 Solen är gul och varm

5 Läsövning

Sur la tablo staras taso. La tablo estas bruna kaj la taso estas blanka. En la taso estas kafo. La kafo estas bruna, forta kaj bona. Ankaŭ vazo estas sur la tablo. En la vazo staras rozo. La rozo estas ruĝa. Knabo sidas ĉe la tablo. Sidas hundo sur la planko kaj sub la tablo kuŝas kato. La kato estas nigra kaj la hundo estas blanka.

Översätt stycket till svenska och jämför med texten på sista sidan i häftet.

<i>knabo</i>	pojke	<i>kaj</i>	och
<i>taso</i>	kopp	<i>ĉe</i>	vid
<i>planko</i>	golv	<i>sur</i>	på
<i>staras</i>	står	<i>sub</i>	under
<i>kuŝas</i>	ligger	<i>forta</i>	stark

6 Motsatsord

Motsatsord bildas med prefixet (förstavelsen) *mal-*:

varm	<i>varma</i>	vacker	<i>bela</i>
kall	<i>malvarma</i>	ful	<i>malbela</i>
värme	<i>varmo</i>	rik	<i>riĉa</i>
kyla	<i>malvarmo</i>	fattig	<i>malriĉa</i>

Finn motsatsorden på svenska och esperanto till följande ord: *dika* (tjock), *granda* (stor), *juna* (ung), *sana* (kry).

Jämför nu med facit!

7 Plural

Plural (flertalsform) bildas med ändelsen *-j* efter substantiv, adjektiv och vissa pronomen:

La arboj estas verdaj
 Träden är gröna
Kuŝas nigraj katoj sub la tablo
 Det ligger svarta katter under bordet

Öva nu alla meningar i häftet med substantiv och adjektiv i plural.

Öva läsövning 5 från "andra hållet"! Läs och skriv den svenska texten från Facit 5 på esperanto!

Facit

- Dormo, dorma, dorme.*
Ploro, rido, laboro, manĝo.
- På bordet står en kopp. Bordet är brunt och koppen är vit. I koppen är (finns) kaffe. Kaffet är brunt, starkt och gott. Också en vas finns på bordet. I vasen står en ros. Rosen är röd. En pojke sitter vid bordet. Det sitter en hund på golvet och under bordet ligger en katt. Katten är svart och hunden är vit.
- smal – maldika, liten – malgranda, gammal – maljuna*
sjuk – malsana.

Kris i trädgårdsfrågan

Sten Johansson är just nu den svenske esperantisten som mest målmedvetet satsat på esperantolitteraturen. Han över-sätter svenska författare och skriver själv.

Som originalförfattare är han mest känd för sina korta humoristiska berättelser. En av hans kortaste kommer här, både på esperanto och i hans egna översättning till svenska.

I morse märkte jag att sorkarna har bitit av min sista bönplanta.

Här hos oss är våren i allmänhet kort och sval, och det är bara med stor tvekan som bönor gror. Ibland får vi nattfrost som tar död på plantorna. Ibland gror bönan överhuvudtaget inte, utan ruttar i sin kalla grav. Men i år har vi haft en osedvanligt gynnsam vår, och aldrig förr har bönor varit så lovande.

Jag borde ha insett från början att detta skulle provocera mina inneboende, sorkarna. Man skulle kunna tro att bönplantorna varken borde besvära eller locka dem. Sorkar äter inte grönsaker. Plantornas rötter är svaga och trasslar inte in sig i sorkhålens många rum. Man kan bara dra den slutsatsen, att de små odjuret har satt framtänderna i stjälkarna på mina vackra bönplantor av ren och skär avundsjuke och hat till mig.

Har jag förtjänat detta? Varje gång jag vattnar landet blir visserligen deras bon oundvikligen översvämmade. Kanske har jag oavsiktligt dränkt en del oskyldiga sorkungar i deras vaggor. Är det detta som har drivit föräldrarna till blodshämnd? Jag kan föreställa mig den underjordiska agitationen av en sork-tjetnik: "Upp sorkar uti alla stater! Låt oss försvara den heliga jord, som våra förfäder har offrat sitt blod för! Driv ut främlingen som har lagt beslag på den!"

Naturligtvis bluffar de. Sanningen är att jag var här först. Dessutom betalar jag årligt arrende för den här jordbiten. Vad betalar de där parasiterna, de där luffarna som underminerar all lag och ordning? Jag har med mina bara händer skaffat mig rätten till denna mark, jag har förbättrat den med gödning, svett och tårar, och jag kommer inte att avstå från den!

Tills vidare råder dock vapenvila. Det före detta bönlandet, perforerat av sorkarnas skyttegravar, är förklarad som neutral zon. Men en dag ska jag visa dem!

På andra områden har jag haft större lycka. Pumporna går bra. Och i ett hörn av lotten experimenterar jag med några nyheter. Bland annat har jag planterat äkerbär. Det lär vara det mest utsökta av alla nordliga bär, rubinrött, med en arom fylld av den korta arktiska sommaren, har jag hört och läst. På en av mina fyra plantor visar sig redan en frukt, nästan lika stor som ett knäppnålshuvud, och nu planerar jag sylt, likör, sorbet, gelé.

Men det som frodas bäst är kirskaalen. Den lär vara införd i vårt land som grönsak av medeltida katolska munkar. Sedermera har den dock sekulariserats, smugit sig ut ur klosterträdgårdarna och invaderar sedan århundraden varje hörn av vårt land. Jag är för min del ingen religiös fanatiker, med denna kirskaal tycks mig vara ett fullt tillräckligt skäl att avfalla till Luther, dra in kyrkans silver till kronan, smälta ner kyrkklockor, rasera kloster och jaga iväg munkarna.

Tyvärr lyckades vi bara befria oss från påven, inte från kirskaalen. Den har slagit djupare rötter i vår jord än teseran från Rom.

Denna växt ska alltså vara ätlig, och jag skulle utan vidare med min trädgård kunna avskaffa världssvälten. Smaken av kirskaal är sådan att man blir mätt redan efter en tugga.

Det ger mig förresten en idé. Kanske kunde jag försöka genomföra djurisk rensning genom att odla kirskaal vid sorkhålen? En intressant idé, men det finns ju en risk att dessa rackare tar sin tillflykt till något annat av mina land och söker asyl där. I så fall skulle det fortfarande råda kris i trädgårdsfrågan.

Krizo en mia ĝardeno

Ĉi-matene mi konstatis, ke arvikoloj dismordis mian lastan fazeolplanton.

La printempo ĉe ni ĝenerale estas mallonga kaj friska. Fazeoloj ege hezite ekĝermas. Foje okazas nokta frosto, kiu mortigas la plantetojn. Foje la fazeola semo entute ne ekĝermas, sed putras en sia frida tombo. Sed ĉi-jare ni havis escepte favoran printempon, kaj neniam antaŭe la fazeoloj estis tiel promesplenaj.

Mi devus jam antaŭe konscii, ke tio provokos miajn subluantojn, la arvikolojn. Oni supozus, ke la fazeolplantoj ilin nek ĝenus nek logus. Arvikoloj ne manĝas legomojn. La plantradikoj estas malfortaj kaj ne implikiĝas en la multĉambraj arvikolejoj. Do, oni devas konkludi, ke la etaj bestoj dismordis per siaj tranĉdentoj la tigojn de miaj belaj fazeolplantoj sole pro envio kaj kruda malamo al mi.

Ĉu mi tion meritis? Estas vere, ke ĉiufoje kiam mi akvumas la bedon, akvo neeviteble inundas iliajn nestojn. Eble mi senintence dronigis kelkajn senkulpajn arvikolidojn en iliaj luliloj. Ĉu tio instigis la gepatrojn al vendetto? Mi povas imagi la subteran agitadon de arvikola ĉetniko: "Leviĝu en lulil' dronanta! Defendu nian sanktan teron, por kiu niaj prapatroj oferis sian sangon! Forpelu la fremdulon, kiu ĝin uzurpis!"

Kompreneble ili blufas. La vero estas, ke mi estis tie ĉi la unua. Krome mi pagas ĉiujare renton pro tiu ĉi terpeceto. Kion pagas tiuj parazitaj, tiuj vagabondaj subminantaj la ordon kaj konkordon? Mi akiris rajton je tiu ĉi tero per miaj nudaj manoj, riĉigante ĝin per sterko, ŝvito kaj larmoj, kaj mi ne cedos ĝin!

Provizore tamen regas armistico. La eksa fazeola bedo, perforita de arvikolaj tranĉeoj, estas proklamita neŭtrala zono. Sed unutage mi montros al ili!

En aliaj kampoj mi estas pli bonŝanca. La kukurboj prosperas. Kaj en unu angulo de la parcelo mi eksperimentas per kelkaj novaĵoj. Mi plantis inter alie arktan rubuson. Laŭdire ĝi estas la plej delikata bero de la nordo, rubinruĝa, kun aromo plena de la mallonga arka somero. Tiel mi aŭdis kaj legis. Sur unu el miaj kvar plantoj jam montriĝas frukto, preskaŭ same granda kiel pinglo-kapo. Mi jam planas konfitaĵon, likvoron, ŝerbeton, jeleon.

Sed kio pleje prosperas, estas egopodio. Laŭdire ĝi estas enkondukita en mian landon kiel legomo fare de mezepokaj katolikaj monaĥoj. Poste ĝi tamen sekulariĝis, eskapis el la klostro-ĝardenoj kaj de jarcentoj invadas ĉiun angulon de nia lando. Persone mi ne estas religia fanatikulo, sed tiu egopodio ŝajnas al mi tute sufiĉa motivo por konvertiĝi al Luther, ŝtatigi eklezian arĝenton, fandi preĝejajn sonorilojn, ruinigi monaĥejojn kaj forpeli la monaĥojn.

Bedaŭrinde, ni sukcesis liberigi nin nur de la papo, ne de la egopodio. Ĝi pli profunde enradikiĝis en nia grundo ol la doktrinoj el Romo.

Tiu planto do laŭdire manĝeblas, kaj per mia ĝardeno mi povus praktike nuligi la mondan malsaton. La gusto estas tia, ke post unu gluto, oni jam satiĝas de egopodio.

Tio cetere donas al mi ideon. Eble mi provu plenumi bestetan purigadon, kultivante egopodion ĉe la arvikolaj truoj? Interesa ideo, sed ja troviĝas risko, ke tiuj fiuloj rifuĝos en alia bedo, kie ili petos azilon. Tiukaze tamen restus krizo en mia ĝardeno.

Sten Johansson

Va? Är inte det dött?

"Esperanto: det är väl en idé som blomnade på 30-talet och sedan somnat av".

Det första är en bland svenskarna vitt spritt kunskap, det andra – om insomnandet – ett lika utbrett missförstånd. Visserligen har språket tidvis gått tillbaka en del i Sverige, men det har samtidigt gått än mer framåt på andra håll.

Att så många svenskar över huvud taget känner till esperanto är trots allt förvånande – och glädjande.

Jag är uppvuxen i ett hem utanför Kvarnsveden. Den mycket knappa utkomsten kom ifrån pappersbruket. Under 40- och 50-talet höll fredsföreningen och ABF-styrelsen regelbundet sina sammanträden i "finrummet" i tvärumsegnahemmet. Och esperantoklubben. Det var inget märkvärdigt med det.

Men de engelska skolfröknarna, den holländske exsoldaten från Borneo, den japanske filosofen (doktor tror jag han var), som dök upp, sov över en natt eller två, och samtalande obehindrat med föräldrarna – om vad vet jag inte – det var märkvärdigt. Sedan barnsben känner jag esperantos idé. Och kan säga både *tack* och *god natt*.

Då och då under vuxenlivet kom jag att påbörja en nybörjarkurs. Men annat tog överhanden. Esperanto är inte lätt, som många tror. Men det är många gånger lättare än något nationalspråk. Samtidigt som det har rikare uttrycksmöjligheter. Den som konstruerar något från början kan ju göra det logiskt, åtminstone om man är ett geni som dr Zamenhof.

En ny chans

Förra året kom en ny chans: en veckas intensivstudier vid Karlskoga folkhögskola. Mersmak gav det. Övermodigt iväg på åttaveckors fortsättningskurs. Inte lärde jag mig tala flytande eller ens skriva rätt, så som mina begåvade unga kurskamrater gjorde på sina 16 veckor. Ett helt språk på 16 intensiva veckor! På en termin!

Men jag klarar mig. Jag vet, för jag for till Tammerfors på världskongress i juli. Från över 60 länder kom vi, från alla världsdelar. Två tusen fyrahundra var vi, hög och låg, av alla utseenden. Jag vet inte hur många professorer, författare, sångare eller musiker. Men ingen nobelpristagare. (Bland de senaste fanns en esperantist med, '94-års ekonomipristagare, tysken Reinhard Selten, han med spelteorin, ni vet). Vem mer som saknades? Tolkarna och översättarna som brukar finnas på alla internationella kongresser. Inte en enda behövdes det.

Jag hörde många intressanta föreläsningar och debatter. Allt förstod jag, fastän jag, när jag själv skulle säga något, bara stammade och hackade, och inte ens kunde säga det jag vet att jag egentligen kan. Men det kommer nog. Läs böcker och tidningar går

Bengt Nordlöf, nöjd och förvånad kongressdeltagare

dock bra efter sammanlagt tio intensiva kursveckor. Vad som är svårt att förstå är lyrikuppläsning och sång. Det låter bara vackert, som spanska eller italienska. Det var över 20 konserter och teaterföreläsningar under kongressveckan. Allt framfört av proffsartister eller mycket högklassiga amatörer. Alla var förstås kongressdeltagare.

Överväldigad

Tänk att något kan göra en så överväldigad fastän man hunnit bli 58.

Det är väl det att jag nu vet att det finns en fungerande lösning, inte bara på EU:s språkproblem, utan på hela världssamfundets. Och det är inte ett torrt maskin- eller byråkratspråk, utan ett levande vackert kulturspråk med rik tillgång på böcker, tidningar, musik, teater – och mänsklig samvaro. Problemet är bara att få beslutsfattarna att fatta ett förnuftigt beslut. Och det är inte lätt.

De internationella esperantokon-

gresserna är också mötesplatsen för grupper med gemensamma intressen. Kattägare. Vetenskapsmän. Världsmiddborgare. Lärare. Homosexuella. Journalister. Radioamatörer. Tidningsredaktörer möter sina läsare, radiostationer sina lyssnare. Akademiska föreläsningar ordnas av San Marinos Vetenskapsakademi. Huvudämnen i år var astrofysik och datakunskap.

En stor del av den svenska ungdomen är numera i praktiken nästan tvåspråkig: den kan engelska mycket bra. Det är svårt att förklara för den, att i en internationell förhandling kommer alltid den i underläge, som ska förhandla på motpartens modersmål. I en rättvis förhandling behövs ett neutralt språk.

Jag ställer ibland en fråga till dem som förespråkar engelska som internationellt umgängesspråk. Och jag brukar inte få något bra svar. Hur kan det komma sig att det finns så många esperantister i Storbritannien, USA och Australien?

Bengt Nordlöf

På våglängd 93,7 Mhz

Vad har Melbourne, Toulouse, Rio de Janeiro, Beijing, Warsawa och Västerås gemensamt? Jo, de har alla radiostationer, som sänder på esperanto. För en del t. ex. Beijing och Warsawa är esperantosändningarna en del av utlands-sändningarna. Man informerar om sina respektive länder och naturligtvis om vad som händer i esperanto-världen. Andra sänder över sitt närradionät och når då mindre lyssnarskara. Dessa sändningar tillkommer under olika premisser, men i regel med hjälp av den lokala esperantoklubben.

I Sverige är Västerås Esperanto-Klubb en av tre klubbar, som utnyttjar möjligheten att göra sig hörda i sin närradio. De andra är Falköping och Malmö (se *La Espero* nr 1994/2).

Jubileumsåret 1987 fick man i Västerås en förfrågan från ABF om att bilda en cirkel och vara med bland de omkring 10 andra föreningar, som har möjlighet att via etern presentera sig för nästan 200 000 lyssnare. Västerås närradio når även Enköping och Surahammar.

—Med tvekan svarade vi ja, berättar Wim Posthuma, ordförande i klubben och eldsjelen i sändningsarbetet.

—I början sände vi 10 minuter varannan lördag, efter fyra år 15 minuter varje lördag och sedan hösten 1994 har vi utökat till halvtimmessändningar varje söndag. Vi är fyra personer i klubben, som turas om att göra program. Det är Siri Bartusch, Ulla Lindberg, Åke Edin och jag.

I början var det svårt. Vi hade ju ingen erfarenhet och fick göra om mycket. Nu har vi kommit så långt att vi tycker det är lättare att göra 30-minuters än 15-minuters. Man behöver inte klippa i varken musik eller tal då

varje sekund inte har så stor betydelse!

Programutbudet är mycket varierat och inkluderar intervjuer, fonetik kurs, rapporter från olika esperanto-arrangemang, musik och lokal information till egna medlemmar. Allt är på esperanto men med resumé på svenska, vilket möjliggör för icke-esperantister att förstå och bli intresserade.

Den tekniska utrustningen håller studion med. Material till sändningarna får man skaffa själv. En del kommer från Polska radions Esperanto-redaktion, annat från andra esperantister, man spelar själv in vid olika tillfällen. Det gäller att vara aktuell!

Nyambona Massamba, radiojournalist från Tanzania, gick hösten 1994 en åttaveckors esperanto-kurs på Karlskoga Folkhögskola och passade då på att besöka Västerås.

—Jag bjöd hit henne som kollega och intervjuade henne, berättar Wim Posthuma. Hon svarade med att intervju mig på engelska för att sända i Radio Tanzania. Hon har ju möjlighet att sprida idén om esperanto i sitt lands radio. Visst vore det väl fint om Radio Tanzania kunde spela samma roll i Afrika, som Polska Radion gör i Europa.

Ulla Lindberg, Wim Posthuma, Siri Bartusch och Åke Edin i studion.

med dagliga sändningar på esperanto!

Ja, visst vore det väl fint om fler hade möjlighet att lyssna på Esperantosändningar. Samtidigt med språkträning får man ju en inglick i andra länders kultur och inte minst i esperantokulturen.

Har man missat ett program eller bor på annat håll går det att beställa en kopia för 25 kronor från Radio Esperanto i Västerås. Där har man nämligen sparat allt.

Adressen är:
Västerås Esperanto-Klubb
Soldaggatan 40
723 45 Västerås

Glöm inte heller att även senare skriva och berätta vad du tycker om programutbudet. Lyssnarnas reaktioner är alltid viktiga och alldeles särskilt för eldsjälarna, som gör ett stort arbete på ideell basis.

Anita Bergh

Genom Europa med esperanto i bagaget

Hösten 1991, när Torun var 11 år och hennes syster Astrid 8 år gammal, började de lära sig esperanto. Deras lilla kurs leddes av pappa som – liksom mamma – har talat esperanto ända sedan han själv var barn.

Två år senare, vid nyår 1993/94 åkte Astrid och Torun med sin mamma till en esperantoträff i Tyskland med ca 150 deltagare, däribland 35 barn. De märkte snart att de kunde ganska mycket och efter en vecka behärskade de esperanto mer eller mindre.

Torun började så småningom att själv leda en kurs för fem av sina klasskamrater, några av hennes bästa kompisar. I somras fick hon äntligen riktigt dra nytta av sina språkkunskaper.

Här kommer hennes berättelse om en treveckors resa genom Europa:

I somras fick vi äntligen riktigt dra nytta av esperanto. Knappt hade sommarlovet börjat när vi gav oss iväg på en treveckors resa genom sammanlagt sju olika länder, och överallt bodde vi hemma hos esperantister.

Det finns en lista med adresser till esperantister i hela världen som låter andra esperantister bo i sina hem för en eller ett par nätter, alldeles gratis. Vi är själva med i denna lista och har under årens lopp haft många gäster, senast (i våras) en trevlig japansk student som ville tillbringa några dagar i Sverige, framför allt för att köpa vetenskaplig litteratur om vikingarna ...

Till Antwerpen via Köpenhamn

Den 13 juni tog vi nattåget till Köpenhamn och strövade omkring i staden hela dagen, med bl.a. hamrundtur i en utflyktsbåt. På kvällen kom vi fram till Jakob, fysikstudenten som vi skulle bo hos. Vi lagade mat tillsammans i köket som var så litet att man knappt fick plats, och först när vi hade flyttat ner en jättedator på golvet fick vi lite plats för att äta kvällsmat.

Jakob hade bara ett enda rum, så han stack till sin tjejkväll över natten medan vi låg i hans bäddsoffa. Nästa dag

var vi på Tivoli hela dagen ända till klockan nio, när vi tog nattåget till Bryssel. I denna EU-huvudstad var det inte meningen att vi skulle stanna över natten.

Det fanns flera souvenirbutiker med bara EU-prylar: paraplyer, kepsar, nyckelringar, pennor, muggar, glas, askkoppar – allt med EU-symbolen. Här kände man sig lite på fel ställe med *Nej till EU*-märket på jackan, så vi lämnade butiken och även staden ganska snart för att fortsätta resan till Antwerpen.

Där bodde vi hos en familj som vi redan hade lärt känna lite grand i Tyskland. De har två flickor, två och fem år gamla, som talar esperanto sedan födseln. Det var lätt att få kontakt med dem, de tyckte om att spela spel med oss eller tillsammans titta på en bilderbok. (De hade stora högar med bilderböcker på esperanto, bl.a. hela serien om *Plupp* av Inga Borg.) Vädret var inte så fint denna helg, så det blev en del museer, bl.a. ett diamanthem, trots Astrids högljudna protester – hon gillar inte museer.

Fler EU-metropoler

Sedan går resan vidare till Luxemburg där vi ska bo hos Brian (engelsman)

och Claude (fransyska) och deras oräkneliga katter. Brian är EU-översättare, Claude jobbar på en skola i Frankrike, och de talar bara esperanto med varandra, ända sedan de gifte sig för 25 år sedan.

De bor på en f.d. bondgård i en liten by i närheten av huvudstaden – ytterligare en EU-metropol som vi är skeptiska emot. Men "bondgården" (det luktar faktiskt stall när man öppnar ett fönster!) och katterna är trevliga. Jordgubbarna börjar vara mogna; vi mumsar i oss några, och så plockar vi tillsammans fläderblom till fläderblomsvin.

Nu har högsommarvärmen kommit till Europa; vi känner oss matta och slöa när vi ska titta på staden nästa dag och orkar bara dricka milkshake på ett av stadens torg, gå i en bokhandel med luftkonditionering och äta smörgåsar i en park framför en vacker skulptur som står mitt i en liten damm. (Den riktiga kvällsmaten äter vi först vid midnatt – sådana är familjens matvanor, har vi lärt oss.)

På kvällen träffar vi några fler esperantister, däribland flera EU-översättare, i en skön och sval trädgård där vi dricker mycket läsk, pratat och tar igen oss efter dagens strapatser.

Till London under kanalen

Nästa dag bär det iväg till London. Vi har tur: det visar sig att Brian också ska dit för att hälsa på sina gamla föräldrar (pappan fyller 91 år), så vi får följa med i hans bil.

Vi har redan märkt att pengarna alltid tar slut dubbelt så snabbt som man räknar med; så hade det gått med de danska kronorna, och nu har vi slut på de belgiska pengarna också (som gäller även i Luxemburg).

Det blir en dryg bilresa till det franska Calais, och därifrån tar vi *Le shuttle*, snabbtåget för

Torun, till höger, och Astrid, längst framme, med Astrids klasskamrater som hon haft kurs i esperanto för

Esperantoförbundet, Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm

bilar som går under engelska kanalen. Denna tågresa tar en halvtimme, sedan är vi i England! Nu är det inte långt kvar till London, och i en förort säger vi adjö till Brian och fortsätter med tunnelbana till vår nästa bostad för några dagar, hos Matthew och hans familj.

I London finns det mycket att se, så vi bestämmer oss för att stanna i hela fyra nätter – rekordlångt för vår resa! Mamma har fått dille på att åka buss, så vart vi än ska, vill hon ta bussen. Efter-som vi inte har någon aning om vart

bussarna går tar det ganska lång tid att ta sig från ett ställe till ett annat, men vi får se väldigt mycket av stan på köpet.

Vi besöker de typiska turistställena, bl. a. Mme Tussaud's, Tower of London och Big Ben, men ger oss också av lite längre från centrum för att leta efter jongleringsaffärer. En kväll besöker vi Londons esperantoklubb där professor John Wells, ordförande av UEA, det internationella Esperantoförbundet, håller ett föredrag om när, hur och varför han började springa maraton.

Nästa etapp: Amsterdam

Tiden i London går alldeles för fort, och plötsligt är det dags att åka vidare, den här gången till Amsterdam. Där bor vi hos Hans, den grabbens esperanto är underbar! Det är en blandning av esperanto, spanska, ido och italienska, som han läser samtidigt. En kväll dricker vi öl och coca cola på en båt tillsammans med några andra unga esperantister. Vi badar i havet (vågorna är så stora att vi blir badade vare sig vi vill eller inte) och åker båt på kanalerna.

Efter några dagar i Den Haag gör vi en avstickare till Köln, där mamma har en gammal kompis sen 25 år tillbaka, och fastän han också är gammal esperantist pratar vi inte esperanto, utan tyska. I Köln promenerar vi omkring lite, men vägrar att titta på domkyrkan eller ett enda museum. Vi vill bara vila – man blir trött av att besöka en massa huvudstäder!

På väg hemåt, äntligen!

Resans nästa (och näst sista!) mål är Århus. Vi bor hos en familj med två barn på fem och nio år, men barnen pratar inte esperanto – bara tyska och danska, men det går ju också bra. Det är kallt och mulet, vilket gör att vi inte stannar så särskilt länge utan tar tåget till Fredrikshamn och färjan till Göteborg.

Resans allra sista övernattningsnatt blir hos Aino och Lennart, där vi får rena lakan i sängen (vi har annars sovit i sovsäckar i tre veckor!) och god mat med hemgjord hallonglass till efterrätt. Trots gästvänligheten lämnar vi Aino och Lennart efter frukosten för att hinna hem samma dag – men inte utan ett besök på Liseberg! Vi läser in ryggsäckarna på Centralen och skyndar oss till Liseberg så att vi är där strax innan de öppnar, och vi har hela fem timmar framför oss.

Tyvärr går tiden alldeles för fort, vi skulle inte ha fått tråkigt om vi hade haft tio timmar i stället! Men snabbtåget till Stockholm går klockan sex, och det är sista chansen att hinna hem till Uppsala samma dag. Pappa möter med bil vid stationen – tre veckors tågluffande genom sju länder är slut!

Torun Jansson

Äntligen!

Nu återkommer veckoslutskursen i Skövde.

Vi planerar för fyra nivåer: barn
nybörjare
fortsättning (med sång)
konversation/grammatik

Program

Lördag	10.00–12.30	kurs
	12.30–14.30	middag
	14.30–16.30	kurs
Fritid	19.00–.....	promenad el dyl. underhållning, något att äta
Söndag	09.00–12.00	kurs
	12.00–13.00	middag
	13.00–14.30	kurs
Plats	Blå Bandlokalen, Rydsgatan 6	
Logi	vi kommer att ordna (även sovsäck)	
Medverka	gärna på lördagskvällen med något programinslag	
Pris	200:–, inklusive kurs, mat och kursmaterial	

Skövde Esperantoklubb